مدیرکل سراهای نوآوری دانشگاه آزاد درگفت‌وگو با «فرهیختگان»:

سرای نوآوری مجموعه‌ای برای حل فناورانه مسائل منطقه است

■ ۴ شبکه فناوری دانشگاه آزاد تا پایان سال تکمیل می‌شود

سارا طاهری
خبرنگار گروه دانشگاه

**کلیدواژه «بازار فناوری؛ سرای نوآوری» از سال ۱۳۹۸ در ادبیات فناوری دانشگاه آزاد شکل گرفت. اگر زمان کمترکسی با این واژه آشنایی داشت و چندسالی طول کشید مفهوم آن در دانشگاه جا بیفتد، اما امروز تمام کسانی که حوزه دانشگاه را می‌شناسند، با مفهوم سراهای نوآوری نیز آشنایند و می‌دانند این سراها چیستند و چرا ایجاد شده‌اند. در سال ۹۹ همان ابتدای کار ۱۰ سرای نوآوری در دانشگاه آزاد راه‌اندازی شدند که پلی میان صنعت و دانشگاه ایجاد کردند تا به عنوان بازوی قدرتمند برای تشکیل بازار فناوری عمل کنند. قباد بهزادی پور که پیش از این مدیریت مراکز رشد در دانشگاه آزاد را برعهده داشت، با شکل‌گیری سراهای نوآوری مدیریت آنها را برعهده گرفت تا حالا هدایتگر ۷۰ سرای نوآوری و ۱۷۲ مرکز رشد دانشگاه باشد. سراهایی که به‌گفته وی قرار است تا پایان امسال به عدد ۸۰ برسند. مهم‌ترین ماموریتی که اداره کل سراهای نوآوری دانشگاه آزاد به تازگی آن را کلید زده، بحث شبکه‌سازی این سراهاست، به‌عبارت بهتر قرار است این سراها در دسته‌های مختلف و مرتبط با هم یک زنجیره را تشکیل دهند تا در یک حوزه (مثل صنایع غذایی) تمام حلقه‌های آن زنجیره درکنار یکدیگر قرار گیرند تا چرخه کامل شود. یکی از ملاک‌های اصلی برای اعطای مجوز به سراهای نوآوری نیز همین بحث شبکه‌ای بودن است. سراهایی که ما مجوز سرای نوآوری را به یک واحد دانشگاهی یا استانی اعطا می‌کنیم به چند نکته توجه می‌کنیم. این واحدها باید با ۱۶ سوال در قالب آیین‌نامه جامع بازار فناوری و سراهای نوآوری پاسخ دهند. اولین سوال این است که این سرای نوآوری براساس چه نیازی شکل گرفته و می‌خواهد چه مسئله و ماموریتی را در کشور حل کند؟ آیا این سرا به اقلیم منطقه توجه دارد یا صنایع منطقه را مدنظر قرار داده است؟ اگر بحث اقلیم منطقه است، آیا پتانسیل و ظرفیت لازم از نظر اعضای هیئت علمی، زیرساخت‌ها و تجهیزات موجود را دارد یا خیر؟ آیا آنچه برای صنعت انتخاب شده، دارای ظرفیت مناسب است؟ درصورتی‌که این ظرفیت وجود داشته باشد مرحله بعدی بررسی این است که این سرا برای چه دسته از دانشجویانی ایجاد شده است؟ به عنوان مثال آیا در حوزه گیاهان دارویی رشته‌های مرتبط مانند گیاهان دارویی، زراعت یا کشاورزی در دانشگاه وجود دارد؟ یا مثلاً آیا هدف در سرای «فناوری مواد» این است که از طریق این سرا عرصه‌ای برای دانشجویان علوم پایه و فنی و مهندسی ایجاد شود تا آموزش‌های کسب‌وکار و دانشگاه را آماده کند؟ دانشگاه کارآفرین را دنبال کنند؟ به این ترتیب، به نقش دانشجویان و همچنین طرح پویش نیز توجه می‌شود.

آیا آن برنامه‌ای که به ما ارائه می‌دهند در بحث مالی به این دیدگاه توجه دارد که از مدل اجاره و حق امتیاز (رویالتی) به سمت سهام‌داری و سرمایه‌گذاری حرکت کند؟ آیا این برنامه به‌گونه‌ای است که در آینده، شرکتی از سوی اعضای هیئت علمی یا دانشجویان در آن سرامشکل بگیرد؟ آیا آنها راه‌اندازیی مبتنی بر فناوری را در سرا دیده‌اند یا تنها به یک کار اقتصادی ساده و معمولی بسنده کرده‌اند؟ تمامی این پرسش‌ها به این مسئله برمی‌گردد که سراها چه چالش‌هایی از کشور را حل می‌کنند. اکنون بذر یکی از مسائل مهم در امنیت غذایی کشور مطرح است. به همین دلیل ما به عنوان شبکه غذا و فرآورده‌ها که به دنبال توسعه و گسترش آن در سراسر دانشگاه آزاد هم تنها به یک منطقه خاص توجه نمی‌کنیم بلکه بررسی می‌کنیم کدام واحدها و استان‌ها با توجه به ویژگی‌های خاک، منابع آب و امکانات از جمله وجود گلخانه امکان توسعه این بخش را دارند. زمانی که به این شکل نگاه می‌کنیم متوجه می‌شویم برای یک موضوع ممکن است چندین منطقه پتانسیل داشته باشند و باطبع خودکار این توسعه رخ می‌دهد؛ چراکه کشاورزی و امنیت غذایی مسئله‌ای بسیار مهم است و به همین دلیل بیشترین تعداد سراها در این حوزه قرار دارند اما وقتی به صنایع مختلف نگاه می‌کنیم می‌بینیم در تبریز و کرمان نیاز به قطعه‌سازی برای همکاری با صنایع و معادن وجود دارد بنابراین به اقلیم و صنعت منطقه نگاه می‌کنیم. قطعه سرای در این مناطق به‌عنوان سرای نیاز منطقه و صنعت در نظر گرفته می‌شود و ما نیز بر همین اساس مجوزها را صادر می‌کنیم. اجازه دهید یک سری آمارها را خدمت شما ارائه دهم. برخی از این آمارها مربوط به وضعیت فعلی و برخی مربوط به برترین‌های امسال است.

کدام استان ها در زمینه سراها و مراکز رشد برتر بوده‌اند؟ مراکز رشد برتر با سراهای نوآوری برتر در استان‌ها و واحدها چطور انتخاب می‌شوند؟

پس از ارزیابی و سطح‌بندی ما یکسری آمارهای کیفی و کمی داریم. این آمارها را نرمال‌سازی کرده و به آنها وزن می‌دهیم. در بخش آمار کیفی، بیشتر بحث درآمدزایی مطرح است. در سال ۹۷، ما ۲۶ هزار مترمربع فضای مراکز رشد داشتیم. از سال ۹۷ تا ۹۹، یک مرحله ارزیابی و سطح‌بندی جدی در سال ۹۸ انجام شد و واحدها شروع به افزایش فضا کردند. در پایان دی‌ماه، مساحت مراکز رشد از ۲۶ هزار مترمربع به ۱۳۵ هزار مترمربع رسید. اگر دو سال به دو سال را محاسبه کنید، متوجه می‌شوید که از ۱۳۵ هزار مترمربع به ۳۰۰ تا ۳۵۰ هزار مترمربع افزایش یافته‌ایم. در سال ۱۴۰۰ سراها اضافه شد. در سال ۱۴۰۰، تعداد سراها به طور چشمگیری افزایش یافت و ما در همان سال استارت کار را زدیم و حدود ۱۰ سرا پذیرش و قم. این ۱۵ مرکز رشد برتر در میان ۱۷۲ مرکز رشد، دانشگاه آزاد قرار دارند. همچنین طی ارزیابی از سراهای نوآوری سراهای نوآوری برتر به ترتیب سرای بذرو گلخانه واحد اصفهان، سرای نوآوری فولاد، زنجیره تامین و صنایع وابسته واحد سبزجان، سرای نوآوری گیاهان دارویی، سرای نوآوری گیاهان زینتی واحد گرگان، سرای نوآوری فناوری اطلاعات و ارتباطات واحد خوراسگان و سرای نوآوری سلامت ـ واحد تهرانپزشکی؛ از برترین سراهای سال گذشته بوده‌اند. سایر سراها نیز تغییرات مثبتی داشته و عملکرد خوبی از خود نشان داده‌اند.

امسال چند مجوز برای تاسیس سرای نوآوری داده‌اید؟

در رابطه با مجوزهای نوآوری امسال واحد شهر قدس مجوز سرای نوآوری شبکه کسب‌وکارهای خانگی و روستایی را دریافت کرده است.

منظور از «شبکه» در عنوان سرای واحد شهرقدس چیست؟

تفاوت اصلی این سرا با سایر سراهای نوآوری در کلمه «شبکه» است. سرای نوآوری شبکه مانند دیگر سراهای نوآوری نیست. سایر سراهای نوآوری دارای ارکان و برنامه‌های شبکه‌دهی و مراکز رشدند، اما در این سرا بحث شبکه در سطح ملی مطرح است. این سرا برای تمامی واحدهای دانشگاه در حوزه کسب‌وکارهای خانگی و روستایی فعالیت می‌کند و هدف آن ایجاد شبکه‌ای در این زمینه است.

این شبکه می‌تواند در سراسر کشور فعالیت‌هایی مانند اطلاع‌رسانی و تجاری‌سازی را انجام دهد، برای مثال اگر دانشجویی در خراسان شمالی موفق به تولید کیف چرمی شده باشد، می‌تواند به این شبکه بپیوندد و از طریق آن با سایر افراد در حوزه کسب‌وکار خود ارتباط برقرار و بازارهای جدیدی را پیدا کند. همچنین با تولیدکنندگان و تجار داخلی و بین‌المللی ارتباط برقرار می‌کنیم تا کارتوسعه یابد. ممکن است محصول در یک منطقه تولید شود و درجایی دیگر توزیع شود و به فروش برسد. تمامی فعالیت‌های مربوط به صنایع خلاق فرهنگی و هنری نیز تحت این شبکه قرار خواهند گرفت که با محوریت واحد شهر قدس و واحدهای دانشگاهی مختلف اجرایی می‌شود.

به‌جز واحد شهرقدس کدام واحدها امسال مجوز تأسیس سرا دریافت کرده‌اند؟

استان خوزستان و واحد اهواز، مجوز سرای نوآوری شیلات و محصولات زراعی را دریافت کرده‌اند. همچنین در استان خوزستان، واحد دزفول نیز مجوز ایست‌فناوری گیاهان زراعی و باغی را دارند. استان ایلام و شهر ایلام در حوزه نوآوری ایست‌فناوری، فعالیت دارند و واحد یاسوج هم مجوز نوآوری «صنایع غذایی و تبدیلی» را از معاونت تحقیقات، فناوری و نوآوری دریافت کرده، همچنین سرای نوآوری واحد عراق توانسته از شورای مدیریت فعالیت‌های دانش‌بنیان مجوز اولیه دریافت کند که با این سرا، تعداد سراهای نوآوری که مجوز اخذ کرده‌اند به ۶ می‌رسد.

چند سرا مجوز دائمی دارند؟ قبلاً فقط ۶ سرا چنین مجوزی داشتند.

چهار مجوز بوده که دو مجوز دیگر نیز به آن اضافه شده است. در حال حاضر تعداد سراهایی که دارای مجوز دائمی هستند، چهار مورد اول که شامل سرای نوآوری بذر و گلخانه اصفهان، سرای نوآوری فولاد سبزجان، سرای نوآوری گیاهان دارویی اصفهان و سرای نوآوری گیاهان زینتی گرگان است که از سال قبل مجوز دائم داشتند و اکنون سرای نوآوری فناوری اطلاعات و ارتباطات واحد اصفهان و سرای نوآوری سلامت واحد تهران پزشکی نیز پس از ارزیابی و سطح‌بندی امسال به این موفقیت نائل شده‌اند. به این ترتیب ۶ سرای نوآوری دارای مجوز دائم داریم. تمامی سراهای نوآوری فعال در زیست‌بوم فناوری و نوآوری دانشگاه در سطح بندی شکست کرده و یکی از سه سطح موجود در ارزیابی و سطح‌بندی را دریافت می‌کنند، به طور مثال سرای نوآوری بذر در حوزه رباتیک فولاد ـ سطح سه فعال است. باید توجه داشت که تمام مجوزهای اولیه سطح سه‌اند و دائمی‌ها در سطح یک و دو قرار دارند. درخصوص شبکه سازی هم از سال ۹۹ نگاهی به‌پیاده‌اریم، در آن سال هفت سرا وجود داشت و مبنی بر سال‌های بعد از ۲۸ به ۶۴ و در حال حاضر ۷۰ مورد افزایش یافته است.

به نظر شما مهم‌ترین عامل برای دستیابی به موفقیت در سراهای نوآوری و مراکز رشد چیست؟

یکی از عوامل موفقیت هسته‌های فناوری این است که توانایی تبدیل شدن به واحد فناورانه داشته باشند. اگر قردی که در این حوزه فعالیت می‌کند، محصول یا خدماتی را با دیرک دررست از بازار تولید و ارائه کند و دید روشنی نسبت به فروش و جامعه هدف خود داشته باشد و همچنین بداند چگونه شرکت خود را ثبت و دانش‌بنیان کند تا از حمایت‌های لازم بهره‌مند شود، احتمال موفقیت افزوده می‌یابد. این موارد ارائه‌ثبت‌نام‌نه‌ای قرار داده‌ایم که هدف آن توانمندسازی افراد برای جلوگیری از شکست ایده‌ها است. نام آن را «برنامه شناخت دهی» گذاشته‌ایم و چنین کاری را انجام می‌دهیم.

در سال ۹۸، بر اساس آماری که داشتیم، ۶۰ رویداد برگزار شد. این رویدادها در دسته‌های مختلف شامل دوره‌های سه یا چهارساعته، رویدادهای یک یا دو روزه یا چالش فناوری، استارتاپ ویکند، Demo Day و تذکس بوده‌اند. در سال ۹۹ بر اهمیت این موضوع تأکید خیلی زیادی داشتیم و ادوارکان تیزر بر ضرورت اگر قرار است در حوزه فناوری کشاورزی، آب، غذا و فرآورده‌ها صحبت کنیم، باید بسیجیم چه سراهایی در این حوزه وجود دارند و چه حلقه‌هایی از زنجیره هنوز کامل نشده‌اند. اگر سرایی وجود نداشته باشد که این حلقه‌ها را کامل کند باید حتماً آن را ایجاد کنیم. یکی از ملاک‌های اصلی ما برای اعطای مجوز به سراهای نوآوری از این به بعد، این است که آیا این سرا به تکمیل یکی از حلقه‌های زنجیره کمک می‌کند یا نه. مثلاً اگر بخواهیم درباره حوزه کشاورزی صحبت کنیم، زنجیره حوزه کشاورزی شامل سرای نوآوری بذر است، سپس به حوزه کود و سم‌های ارگانیک می‌پردازیم. هر حلقه یک سرای نوآوری است. حلقه اول می‌تواند سرای نوآوری بذر باشد. حلقه بعدی بعد از بذر، کود و سم ارگانیک مربوط به بحث غذای سالم است که به خوراک انسان در همه حوزه‌ها و دام و طیور مربوط می‌شود. برخی حلقه‌ها نیز شامل صنایع تبدیلی و تکمیلی متشکل از تجهیزات صنایع غذایی، کشاورزی و آبند. حلقه بعدی مربوط به فرآورده‌مندها است و به فرآورده‌هایی با ارزش افزوده بیشتری تولید کنیم، به‌گونه‌ای که ما مجوز سرای نوآوری را به یک واحد دانشگاهی یا استانی اعطا می‌کنیم به چند نکته توجه می‌کنیم. این واحدها باید با ۱۶ سوال در قالب آیین‌نامه جامع بازار فناوری و سراهای نوآوری پاسخ دهند. اولین سوال این است که این سرای نوآوری براساس چه نیازی شکل گرفته و می‌خواهد چه مسئله و ماموریتی را در کشور حل کند؟ آیا این سرا به اقلیم منطقه توجه دارد یا صنایع منطقه را مدنظر قرار داده است؟ اگر بحث اقلیم منطقه است، آیا پتانسیل و ظرفیت لازم از نظر اعضای هیئت علمی، زیرساخت‌ها و تجهیزات موجود را دارد یا خیر؟ آیا آنچه برای صنعت انتخاب شده، دارای ظرفیت مناسب است؟ درصورتی‌که این ظرفیت وجود داشته باشد مرحله بعدی بررسی این است که این سرا برای چه دسته از دانشجویانی ایجاد شده است؟ به عنوان مثال آیا در حوزه گیاهان دارویی رشته‌های مرتبط مانند گیاهان دارویی، زراعت یا کشاورزی در دانشگاه وجود دارد؟ یا مثلاً آیا هدف در سرای «فناوری مواد» این است که از طریق این سرا عرصه‌ای برای دانشجویان علوم پایه و فنی و مهندسی ایجاد شود تا آموزش‌های کسب‌وکار و دانشگاه را آماده کند؟ دانشگاه کارآفرین را دنبال کنند؟ به این ترتیب، به نقش دانشجویان و همچنین طرح پویش نیز توجه می‌شود.

آیا آن برنامه‌ای که به ما ارائه می‌دهند در بحث مالی به این دیدگاه توجه دارد که از مدل اجاره و حق امتیاز (رویالتی) به سمت سهام‌داری و سرمایه‌گذاری حرکت کند؟ آیا این برنامه به‌گونه‌ای است که در آینده، شرکتی از سوی اعضای هیئت علمی یا دانشجویان در آن سرامشکل بگیرد؟ آیا آنها راه‌اندازیی مبتنی بر فناوری را در سرا دیده‌اند یا تنها به یک کار اقتصادی ساده و معمولی بسنده کرده‌اند؟ تمامی این پرسش‌ها به این مسئله برمی‌گردد که سراها چه چالش‌هایی از کشور را حل می‌کنند. اکنون بذر یکی از مسائل مهم در امنیت غذایی کشور مطرح است. به همین دلیل ما به عنوان شبکه غذا و فرآورده‌مدها که به دنبال توسعه و گسترش آن در سراسر دانشگاه آزاد هم تنها به یک منطقه خاص توجه نمی‌کنیم بلکه بررسی می‌کنیم کدام واحدها و استان‌ها با توجه به ویژگی‌های خاک، منابع آب و امکانات از جمله وجود گلخانه امکان توسعه این بخش را دارند. زمانی که به این شکل نگاه می‌کنیم متوجه می‌شویم برای یک موضوع ممکن است چندین منطقه پتانسیل داشته باشند و باطبع خودکار این توسعه رخ می‌دهد؛ چراکه کشاورزی و امنیت غذایی مسئله‌ای بسیار مهم است و به همین دلیل بیشترین تعداد سراها در این حوزه قرار دارند اما وقتی به صنایع مختلف نگاه می‌کنیم می‌بینیم در تبریز و کرمان نیاز به قطعه‌سازی برای همکاری با صنایع و معادن وجود دارد بنابراین به اقلیم و صنعت منطقه نگاه می‌کنیم. قطعه سرای در این مناطق به‌عنوان سرای نیاز منطقه و صنعت در نظر گرفته می‌شود و ما نیز بر همین اساس مجوزها را صادر می‌کنیم. اجازه دهید یک سری آمارها را خدمت شما ارائه دهم. برخی از این آمارها مربوط به وضعیت فعلی و برخی مربوط به برترین‌های امسال است.

کدام استان ها در زمینه سراها و مراکز رشد برتر بوده‌اند؟ مراکز رشد برتر با سراهای نوآوری برتر در استان‌ها و واحدها چطور انتخاب می‌شوند؟

پس از ارزیابی و سطح‌بندی ما یکسری آمارهای کیفی و کمی داریم. این آمارها را نرمال‌سازی کرده و به آنها وزن می‌دهیم. در بخش آمار کیفی، بیشتر بحث درآمدزایی مطرح است. در سال ۹۷، ما ۲۶ هزار مترمربع فضای مراکز رشد داشتیم. از سال ۹۷ تا ۹۹، یک مرحله ارزیابی و سطح‌بندی جدی در سال ۹۸ انجام شد و واحدها شروع به افزایش فضا کردند. در پایان دی‌ماه، مساحت مراکز رشد از ۲۶ هزار مترمربع به ۱۳۵ هزار مترمربع رسید. اگر دو سال به دو سال را محاسبه کنید، متوجه می‌شوید که از ۱۳۵ هزار مترمربع به ۳۰۰ تا ۳۵۰ هزار مترمربع افزایش یافته‌ایم. در سال ۱۴۰۰ سراها اضافه شد. در سال ۱۴۰۰، تعداد سراها به طور چشمگیری افزایش یافت و ما در همان سال استارت کار را زدیم و حدود ۱۰ سرا پذیرش و قم. این ۱۵ مرکز رشد برتر در میان ۱۷۲ مرکز رشد، دانشگاه آزاد قرار دارند. همچنین طی ارزیابی از سراهای نوآوری سراهای نوآوری برتر به ترتیب سرای بذرو گلخانه واحد اصفهان، سرای نوآوری فولاد، زنجیره تامین و صنایع وابسته واحد سبزجان، سرای نوآوری گیاهان دارویی، سرای نوآوری گیاهان زینتی واحد گرگان، سرای نوآوری فناوری اطلاعات و ارتباطات واحد خوراسگان و سرای نوآوری سلامت ـ واحد تهرانپزشکی؛ از برترین سراهای سال گذشته بوده‌اند. سایر سراها نیز تغییرات مثبتی داشته و عملکرد خوبی از خود نشان داده‌اند.

امسال چند مجوز برای تاسیس سرای نوآوری داده‌اید؟

در رابطه با مجوزهای نوآوری امسال واحد شهر قدس مجوز سرای نوآوری شبکه کسب‌وکارهای خانگی و روستایی را دریافت کرده است.

منظور از «شبکه» در عنوان سرای واحد شهرقدس چیست؟

تفاوت اصلی این سرا با سایر سراهای نوآوری در کلمه «شبکه» است. سرای نوآوری شبکه مانند دیگر سراهای نوآوری نیست. سایر سراهای نوآوری دارای ارکان و برنامه‌های شبکه‌دهی و مراکز رشدند، اما در این سرا بحث شبکه در سطح ملی مطرح است. این سرا برای تمامی واحدهای دانشگاه در حوزه کسب‌وکارهای خانگی و روستایی فعالیت می‌کند و هدف آن ایجاد شبکه‌ای در این زمینه است.

این شبکه می‌تواند در سراسر کشور فعالیت‌هایی مانند اطلاع‌رسانی و تجاری‌سازی را انجام دهد، برای مثال اگر دانشجویی در خراسان شمالی موفق به تولید کیف چرمی شده باشد، می‌تواند به این شبکه بپیوندد و از طریق آن با سایر افراد در حوزه کسب‌وکار خود ارتباط برقرار و بازارهای جدیدی را پیدا کند. همچنین با تولیدکنندگان و تجار داخلی و بین‌المللی ارتباط برقرار می‌کنیم تا کارتوسعه یابد. ممکن است محصول در یک منطقه تولید شود و درجایی دیگر توزیع شود و به فروش برسد. تمامی فعالیت‌های مربوط به صنایع خلاق فرهنگی و هنری نیز تحت این شبکه قرار خواهند گرفت که با محوریت واحد شهر قدس و واحدهای دانشگاهی مختلف اجرایی می‌شود.

به‌جز واحد شهرقدس کدام واحدها امسال مجوز تأسیس سرا دریافت کرده‌اند؟

استان خوزستان و واحد اهواز، مجوز سرای نوآوری شیلات و محصولات زراعی را دریافت کرده‌اند. همچنین در استان خوزستان، واحد دزفول نیز مجوز ایست‌فناوری گیاهان زراعی و باغی را دارند. استان ایلام و شهر ایلام در حوزه نوآوری ایست‌فناوری، فعالیت دارند و واحد یاسوج هم مجوز نوآوری «صنایع غذایی و تبدیلی» را از معاونت تحقیقات، فناوری و نوآوری دریافت کرده، همچنین سرای نوآوری واحد عراق توانسته از شورای مدیریت فعالیت‌های دانش‌بنیان مجوز اولیه دریافت کند که با این سرا، تعداد سراهای نوآوری که مجوز اخذ کرده‌اند به ۶ می‌رسد.

چند سرا مجوز دائمی دارند؟ قبلاً فقط ۶ سرا چنین مجوزی داشتند.

چهار مجوز بوده که دو مجوز دیگر نیز به آن اضافه شده است. در حال حاضر تعداد سراهایی که دارای مجوز دائمی هستند، چهار مورد اول که شامل سرای نوآوری بذر و گلخانه اصفهان، سرای نوآوری فولاد سبزجان، سرای نوآوری گیاهان دارویی اصفهان و سرای نوآوری گیاهان زینتی گرگان است که از سال قبل مجوز دائم داشتند و اکنون سرای نوآوری فناوری اطلاعات و ارتباطات واحد اصفهان و سرای نوآوری سلامت واحد تهران پزشکی نیز پس از ارزیابی و سطح‌بندی امسال به این موفقیت نائل شده‌اند. به این ترتیب ۶ سرای نوآوری دارای مجوز دائمی داریم. تمامی سراهای نوآوری فعال در زیست‌بوم فناوری و نوآوری دانشگاه در سطح بندی شکست کرده و یکی از سه سطح موجود در ارزیابی و سطح‌بندی را دریافت می‌کنند، به طور مثال سرای نوآوری بذر در حوزه رباتیک فولاد ـ سطح سه فعال است. باید توجه داشت که تمام مجوزهای اولیه سطح سه‌اند و دائمی‌ها در سطح یک و دو قرار دارند. درخصوص شبکه سازی هم از سال ۹۹ نگاهی به‌پیاده‌اریم، در آن سال هفت سرا وجود داشت و مبنی بر سال‌های بعد از ۲۸ به ۶۴ و در حال حاضر ۷۰ مورد افزایش یافته است.

به نظر شما مهم‌ترین عامل برای دستیابی به موفقیت در سراهای نوآوری و مراکز رشد چیست؟

یکی از عوامل موفقیت هسته‌های فناوری این است که توانایی تبدیل شدن به واحد فناورانه داشته باشند. اگر قردی که در این حوزه فعالیت می‌کند، محصول یا خدماتی را با دیرک دررست از بازار تولید و ارائه کند و دید روشنی نسبت به فروش و جامعه هدف خود داشته باشد و همچنین بداند چگونه شرکت خود را ثبت و دانش‌بنیان کند تا از حمایت‌های لازم بهره‌مند شود، احتمال موفقیت افزوده می‌یابد. این موارد ارائه‌ثبت‌نام‌نه‌ای قرار داده‌ایم که هدف آن توانمندسازی افراد برای جلوگیری از شکست ایده‌ها است. نام آن را «برنامه شناخت دهی» گذاشته‌ایم و چنین کاری را انجام می‌دهیم.

در سال ۹۸، بر اساس آماری که داشتیم، ۶۰ رویداد برگزار شد. این رویدادها در دسته‌های مختلف شامل دوره‌های سه یا چهارساعته، رویدادهای یک یا دو روزه یا چالش فناوری، استارتاپ ویکند، Demo Day و تذکس بوده‌اند. در سال ۹۹ بر اهمیت این موضوع تأکید خیلی زیادی داشتیم و ادوارکان تیزر بر ضرورت اگر قرار است در حوزه فناوری کشاورزی، آب، غذا و فرآورده‌ها صحبت کنیم، باید بسیجیم چه سراهایی در این حوزه وجود دارند و چه حلقه‌هایی از زنجیره هنوز کامل نشده‌اند. اگر سرایی وجود نداشته باشد که این حلقه‌ها را کامل کند باید حتماً آن را ایجاد کنیم. یکی از ملاک‌های اصلی ما برای اعطای مجوز به سراهای نوآوری از این به بعد، این است که آیا این سرا به تکمیل یکی از حلقه‌های زنجیره کمک می‌کند یا نه. مثلاً اگر بخواهیم درباره حوزه کشاورزی صحبت کنیم، زنجیره حوزه کشاورزی شامل سرای نوآوری بذر است، سپس به حوزه کود و سم‌های ارگانیک می‌پردازیم. هر حلقه یک سرای نوآوری است. حلقه اول می‌تواند سرای نوآوری بذر باشد. حلقه بعدی بعد از بذر، کود و سم ارگانیک مربوط به بحث غذای سالم است که به خوراک انسان در همه حوزه‌ها و دام و طیور مربوط می‌شود. برخی حلقه‌ها نیز شامل صنایع تبدیلی و تکمیلی متشکل از تجهیزات صنایع غذایی، کشاورزی و آبند. حلقه بعدی مربوط به فرآورده‌مندها است و به فرآورده‌هایی با ارزش افزوده بیشتری تولید کنیم، بتوانیم از یک محصول غذایی، محصولی با ارزش افزوده بیشتری تولید کنیم، به‌گونه‌ای که ما مجوز سرای نوآوری را به یک واحد دانشگاهی یا استانی اعطا می‌کنیم به چند نکته توجه می‌کنیم. این واحدها باید با ۱۶ سوال در قالب آیین‌نامه جامع بازار فناوری و سراهای نوآوری پاسخ دهند. اولین سوال این است که این سرای نوآوری براساس چه نیازی شکل گرفته و می‌خواهد چه مسئله و ماموریتی را در کشور حل کند؟ آیا این سرا به اقلیم منطقه توجه دارد یا صنایع منطقه را مدنظر قرار داده است؟ اگر بحث اقلیم منطقه است، آیا پتانسیل و ظرفیت لازم از نظر اعضای هیئت علمی، زیرساخت‌ها و تجهیزات موجود را دارد یا خیر؟ آیا آنچه برای صنعت انتخاب شده، دارای ظرفیت مناسب است؟ درصورتی‌که این ظرفیت وجود داشته باشد مرحله بعدی بررسی این است که این سرا برای چه دسته از دانشجویانی ایجاد شده است؟ به عنوان مثال آیا در حوزه گیاهان دارویی رشته‌های مرتبط مانند گیاهان دارویی، زراعت یا کشاورزی در دانشگاه وجود دارد؟ یا مثلاً آیا هدف در سرای «فناوری مواد» این است که از طریق این سرا عرصه‌ای برای دانشجویان علوم پایه و فنی و مهندسی ایجاد شود تا آموزش‌های کسب‌وکار و دانشگاه را آماده کند؟ دانشگاه کارآفرین را دنبال کنند؟ به این ترتیب، به نقش دانشجویان و همچنین طرح پویش نیز توجه می‌شود.

آیا آن برنامه‌ای که به ما ارائه می‌دهند در بحث مالی به این دیدگاه توجه دارد که از مدل اجاره و حق امتیاز (رویالتی) به سمت سهام‌داری و سرمایه‌گذاری حرکت کند؟ آیا این برنامه به‌گونه‌ای است که در آینده، شرکتی از سوی اعضای هیئت علمی یا دانشجویان در آن سرامشکل بگیرد؟ آیا آنها راه‌اندازیی مبتنی بر فناوری را در سرا دیده‌اند یا تنها به یک کار اقتصادی ساده و معمولی بسنده کرده‌اند؟ تمامی این پرسش‌ها به این مسئله برمی‌گردد که سراها چه چالش‌هایی از کشور را حل می‌کنند. اکنون بذر یکی از مسائل مهم در امنیت غذایی کشور مطرح است. به همین دلیل ما به عنوان شبکه غذا و فرآورده‌مدها که به دنبال توسعه و گسترش آن در سراسر دانشگاه آزاد هم تنها به یک منطقه خاص توجه نمی‌کنیم بلکه بررسی می‌کنیم کدام واحدها و استان‌ها با توجه به ویژگی‌های خاک، منابع آب و امکانات از جمله وجود گلخانه امکان توسعه این بخش را دارند. زمانی که به این شکل نگاه می‌کنیم متوجه می‌شویم برای یک موضوع ممکن است چندین منطقه پتانسیل داشته باشند و باطبع خودکار این توسعه رخ می‌دهد؛ چراکه کشاورزی و امنیت غذایی مسئله‌ای بسیار مهم است و به همین دلیل بیشترین تعداد سراها در این حوزه قرار دارند اما وقتی به صنایع مختلف نگاه می‌کنیم می‌بینیم در تبریز و کرمان نیاز به قطعه‌سازی برای همکاری با صنایع و معادن وجود دارد بنابراین به اقلیم و صنعت منطقه نگاه می‌کنیم. قطعه سرای در این مناطق به‌عنوان سرای نیاز منطقه و صنعت در نظر گرفته می‌شود و ما نیز بر همین اساس مجوزها را صادر می‌کنیم. اجازه دهید یک سری آمارها را خدمت شما ارائه دهم. برخی از این آمارها مربوط به وضعیت فعلی و برخی مربوط به برترین‌های امسال است.

کدام استان ها در زمینه سراها و مراکز رشد برتر بوده‌اند؟ مراکز رشد برتر با سراهای نوآوری برتر در استان‌ها و واحدها چطور انتخاب می‌شوند؟

پس از ارزیابی و سطح‌بندی ما یکسری آمارهای کیفی و کمی داریم. این آمارها را نرمال‌سازی کرده و به آنها وزن می‌دهیم. در بخش آمار کیفی، بیشتر بحث درآمدزایی مطرح است. در سال ۹۷، ما ۲۶ هزار مترمربع فضای مراکز رشد داشتیم. از سال ۹۷ تا ۹۹، یک مرحله ارزیابی و سطح‌بندی جدی در سال ۹۸ انجام شد و واحدها شروع به افزایش فضا کردند. در پایان دی‌ماه، مساحت مراکز رشد از ۲۶ هزار مترمربع به ۱۳۵ هزار مترمربع رسید. اگر دو سال به دو سال را محاسبه کنید، متوجه می‌شوید که از ۱۳۵ هزار مترمربع به ۳۰۰ تا ۳۵۰ هزار مترمربع افزایش یافته‌ایم. در سال ۱۴۰۰ سراها اضافه شد. در سال ۱۴۰۰، تعداد سراها به طور چشمگیری افزایش یافت و ما در همان سال استارت کار را زدیم و حدود ۱۰ سرا پذیرش و قم. این ۱۵ مرکز رشد برتر در میان ۱۷۲ مرکز رشد، دانشگاه آزاد قرار دارند. همچنین طی ارزیابی از سراهای نوآوری سراهای نوآوری برتر به ترتیب سرای بذرو گلخانه واحد اصفهان، سرای نوآوری فولاد، زنجیره تامین و صنایع وابسته واحد سبزجان، سرای نوآوری گیاهان دارویی، سرای نوآوری گیاهان زینتی واحد گرگان، سرای نوآوری فناوری اطلاعات و ارتباطات واحد خوراسگان و سرای نوآوری سلامت ـ واحد تهرانپزشکی؛ از برترین سراهای سال گذشته بوده‌اند. سایر سراها نیز تغییرات مثبتی داشته و عملکرد خوبی از خود نشان داده‌اند.

امسال چند مجوز برای تاسیس سرای نوآوری داده‌اید؟

در رابطه با مجوزهای نوآوری امسال واحد شهر قدس مجوز سرای نوآوری شبکه کسب‌وکارهای خانگی و روستایی را دریافت کرده است.

منظور از «شبکه» در عنوان سرای واحد شهرقدس چیست؟

تفاوت اصلی این سرا با سایر سراهای نوآوری در کلمه «شبکه» است. سرای نوآوری شبکه مانند دیگر سراهای نوآوری نیست. سایر سراهای نوآوری دارای ارکان و برنامه‌های شبکه‌دهی و مراکز رشدند، اما در این سرا بحث شبکه در سطح ملی مطرح است. این سرا برای تمامی واحدهای دانشگاه در حوزه کسب‌وکارهای خانگی و روستایی فعالیت می‌کند و هدف آن ایجاد شبکه‌ای در این زمینه است.

این شبکه می‌تواند در سراسر کشور فعالیت‌هایی مانند اطلاع‌رسانی و تجاری‌سازی را انجام دهد، برای مثال اگر دانشجویی در خراسان شمالی موفق به تولید کیف چرمی شده باشد، می‌تواند به این شبکه بپیوندد و از طریق آن با سایر افراد در حوزه کسب‌وکار خود ارتباط برقرار و بازارهای جدیدی را پیدا کند. همچنین با تولیدکنندگان و تجار داخلی و بین‌المللی ارتباط برقرار می‌کنیم تا کارتوسعه یابد. ممکن است محصول در یک منطقه تولید شود و درجایی دیگر توزیع شود و به فروش برسد. تمامی فعالیت‌های مربوط به صنایع خلاق فرهنگی و هنری نیز تحت این شبکه قرار خواهند گرفت که با محوریت واحد شهر قدس و واحدهای دانشگاهی مختلف اجرایی می‌شود.

به‌جز واحد شهرقدس کدام واحدها امسال مجوز تأسیس سرا دریافت کرده‌اند؟

استان خوزستان و واحد اهواز، مجوز سرای نوآوری شیلات و محصولات زراعی را دریافت کرده‌اند. همچنین در استان خوزستان، واحد دزفول نیز مجوز ایست‌فناوری گیاهان زراعی و باغی را دارند. استان ایلام و شهر ایلام در حوزه نوآوری ایست‌فناوری، فعالیت دارند و واحد یاسوج هم مجوز نوآوری «صنایع غذایی و تبدیلی» را از معاونت تحقیقات، فناوری و نوآوری دریافت کرده، همچنین سرای نوآوری واحد عراق توانسته از شورای مدیریت فعالیت‌های دانش‌بنیان مجوز اولیه دریافت کند که با این سرا، تعداد سراهای نوآوری که مجوز اخذ کرده‌اند به ۶ می‌رسد.

چند سرا مجوز دائمی دارند؟ قبلاً فقط ۶ سرا چنین مجوزی داشتند.

چهار مجوز بوده که دو مجوز دیگر نیز به آن اضافه شده است. در حال حاضر تعداد سراهایی که دارای مجوز دائمی هستند، چهار مورد اول که شامل سرای نوآوری بذر و گلخانه اصفهان، سرای نوآوری فولاد سبزجان، سرای نوآوری گیاهان دارویی اصفهان و سرای نوآوری گیاهان زینتی گرگان است که از سال قبل مجوز دائم داشتند و اکنون سرای نوآوری فناوری اطلاعات و ارتباط